

תוכן עניינים

1	מבוא	1
3	הגדרות	2
4	הדיון בסוגיית המתת חסד	3
4	טיעונים נגד המתת חסד	4
5	טיעונים בעד המתת חסד	5
7	ניתוח של המתת החסד לאור תיאוריות מודרניות של צדק חברתי	4
7	רולס	7
10	תועלתנות	10
14	הפילוסופיה הליברטריאנית של נוזיק	14
16	הצגת המצב החוקי הקיים	5
16	המצב במדינת ישראל	16
17	המצב החוקי במדינות נוספות	17
19	סיכום ומסקנות	6
20	רשימת מקורות	7

1. מבוא

מטרתו של מחקר זה, היא לבחון את סוגיית המתת החסד לאור תיאוריות פילוסופיות מודרניות. הדיון הגלובלי אודות הלגליזציה של המתת החסד והתאבדות באמצעות רופא, הוא נרחב ובעל משתתפים רבים: רופאים, מומחים לאתיקה ולחוקי בריאות, פוליטיקאים והציבור הרחב. מדובר בדיון סוער, שלמרות חשיבותו, המשתתפים בו הם לעתים קרובות חסרים ידע רב אודות הסוגיה והשיקולים השונים הנוגעים בה.

שאלת המחקר של העבודה תהיה: "כיצד תיאוריות מודרניות של צדק חברתי מתייחסות לזכות להמתת חסד והתאבדות באמצעות רופא?"

הדיון המתקיים בסוגיה הינו מתמשך וסוער. התומכים בהתרה של המתת חסד וולונטרית טוענים כי כל עוד מדובר בבחירה של האדם- עקב, למשל, מחלה סופנית וחסרת מרפא שהוא חולה בה או מצב גופני הכרוך בכאבים עצומים ולא נגמרים- הרי שהיא לגיטימית. חייו של אדם שייכים לו, ולכן הבחירה אם לסיים אותם מצויה בידיו. אדם שהביע את רצונו למות בסיוע של רופאיו מבטא את רצונו האוטונומי, ומימוש הבקשה הזו מהווה כבוד לאוטונומיה שלו כאדם.

לעומת זאת, המתנגדים טוענים כי הערך של קדושת החיים גובר על כל ערך אחר, כולל הערך של חופש הבחירה. לכן, לאדם אין הזכות לבחור במוות, ממש כשם שאדם אינו מורשה למכור את עצמו לעבדות.

העבודה מבקשת לתרום לדיון אודות השיקולים האתיים של המתת החסד- בעד או נגד. אני מעוניין לספק מידע ולבחון את העקרונות שאמורים להנחות אותנו בנוגע לקבלת החלטות הקשורות לטיפול רפואי שמטרתו לסיים את חייו של המטופל. שלוש התיאוריות הפילוסופיות שייסקרו וייבחנו בעבודה הן: תיאוריית הצדק כהוגנות של ג'ון רולס, התועלתנות והפילוסופיה הליברטריאנית של רוברט נוזיק.

הפרק הבא, השני בעבודה, יציג הגדרות של המונחים אותם נבחן בעבודה- המתת חסד והתאבדות באמצעות רופא, ובו נעמוד על הקשר המוסרי שביניהם.

הפרק השלישי יציג תמונה כללית של הפולמוס שהתקיים עד כה בסוגיה: בעד ונגד.

הפרק הרביעי יציג ניתוח של המתת החסד לאור תיאוריות מודרניות של צדק חברתי:

א. גיון רולס ו"הצדק כהוגנות": רולס מעלה את הרעיון של "מסך הבערות" כמעין נוסחה להגעה למדיניות הצודקת ביותר. מאחורי מסך הבערות כל אדם אינו יודע מה מעמדו החברתי, מה תכונותיו ואף מה היא תפיסת הטוב שלו בעולם האמיתי. נראה כי מאחורי מסך הבערות, בני האדם יסכימו לאשר המתת חסד שהתקבלה מרצון ובמודעות מאלה. הם גם יסכימו לממן אותה כמו כל טיפול רפואי אחר. אנו נבחן בעבודה את הדילמה הזאת וננסה להגיע למסקנה בדבר עמדתו של רולס.

ב. התועלתנות: לפי התועלתנות, המדד למה שנכון וראוי הוא איזו פעולה מובילה לתועלת הרבה ביותר למספר הגדול ביותר של אנשים. זו תיאוריה המסתכלת על התוצאות הצפויות של כל פעולה ומדיניות- הפעולה שתביא את התועלת המצטברת הרבה ביותר, היא גם המוסרית ביותר.

לפיכך, אנשים החווים מחלה וכאב ומעדיפים את מותם על פני חיים של סבל- יש להתיר להם לעשות זאת. כיוון שפעולה זו תקטין את רמת הסבל בעולם והיא לא באה על חשבוננו של אף אחד.

מצד שני, קיימת האפשרות של "מדרון חלקלק" הנשמע מצד מתנגדי המתת החסד- טיעון זה אומר שהרשאה של המתת חסד ברשות עלולה להוביל בסופו של דבר להמתת חסד שלא ברשות. זו השלכה שלילית שתוביל להקטנת התועלת הכוללת, ועל הגישה התועלתנית לקחת זו בחשבון.

רוברט נוזיק: הערך המרכזי בפילוסופיה הליברטריאנית של רוברט נוזיק הוא עיקרון החירות. ככלל, אדם רשאי לעשות כל אשר על רוחו, כל עוד אינו פוגע בגופם, חירותם ורכושם של אנשים אחרים. לכן פילוסופיה זו תאשר את המתת החסד, כביטוי לאוטונומיה של האדם וחירותו להחליט על גורלו. עם זאת, היא תתנגד בתקיפות למימון המתת החסד, כפי שהיא מתנגדת לכל מימון ציבורי מעבר לקיומה של מערכת הביטחון ואכיפת החוק.

הפרק החמישי יציג את המצב החוקי הקיים: הצגת המצב החוקי במדינת ישראל ומדינות אחרות הראויות לציון. בנוסף, אנסה לבחון את החוקים הללו לאור התיאוריות שהוצגו בפרק הקודם.

הפרק השישי הוא פרק הסיכום והמסקנות.

2. הגדרות

ההגדרות להמתת-חסד והתאבדות באמצעות רופא, המקובלות ביותר בספרות ובדיון האקדמיים, הן ההגדרות ההולנדיות, שהן כדלקמן:

- המתת חסד: רופא אשר הורג אדם באופן מכוון, באמצעות מתן של תרופות, בהתאם לבקשתו המודעת והוולונטרית של אותו אדם.
- התאבדות באמצעות רופא: רופא אשר באופן מכוון, מסייע לאדם לבצע התאבדות, באמצעות סיפוק תרופות לצריכה עצמית, בהתאם לבקשתו המודעת והוולונטרית של אותו אדם.

(Materstvedt et al, 2003, 98).

נשאלת השאלה, האם ישנם הבדלים רלוונטיים מבחינה מוסרית בין המתת חסד לבין התאבדות באמצעות רופא? תיאורטיקנים רבים מחשיבים את תרומתו ותפקידו של הרופא בהמתת-חסד ובהתאבדות באמצעות רופא, לשווים מן הבחינה האתית. הסיבה לכך היא ששתי הפעולות- בין אם ההחלטה או כתיבת המרשם (או סיפוק של כל אמצעי אחר) לתרופה הקטלנית- המשמעות של שתיהן היא שיתוף פעולה בכוונותיו ההתאבדותיות של הפציינט. בנוסף לכך, כל אחת מהן מהווה צעד מרכזי בתהליך של הריגת הפציינט, ותנאי הכרחי להצלחתה של פעולת ההתאבדות. זו גם הראייה של מה שמכונה "החוק הטבעי": הכוונה העומדת מאחורי המעשה, היא המאפיין הקריטי של הפעולה, ולפיו היא נשפטת מבחינה מוסרית. במקרים טיפוסיים, ההערכה המוסרית איננה מושפעת מהשאלה האם הכוונה ההתאבדותית יצאה לפועל באמצעות המתת-חסד או שמא, על ידי התאבדות באמצעות רופא. במלים אחרות, המתת חסד והתאבדות באמצעות רופא הן שוות מן הבחינה המוסרית (Magelssen, 2014). לכן, בעבודה זו, אני אכתוב על המתת חסד והתאבדות באמצעות רופא בנשימה אחת: שיפוט מוסרי של אחד המושגים, הוא נכון ותקף גם לגבי המושג השני.